

засіб національного самоусвідомлення, чинник етноінтеграції. Такі ціннісні пріоритети, взяті за основні в більшості країн світу, допомогли подолати складності перехідного періоду.

Посилення “людиноцентризму” виховання. Цей термін часто застосовує Президент Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи та ректор НПУ ім. М. П. Драгоманова В. П. Андрущенко, звертаючи увагу на необхідність гуманізації освіти [1, с. 14]. Історично, Україна не потрапила в орбіту поширення гуманізму та реформації в Європі XVII–XVIII століть, проте, побічно, через університети та колеґіуми, ці ідеї проникали на наші землі, де вони виявились тотожними українському народному право розумінню. Українські духовні цінності виходять з давньої філософської парадигми місця людини в світі. Це втілилось в народних переказах, бурсацьких оповіданнях, врешті, в філософських творах, де, зокрема, відомий образ загубленої душі, що шукає сенс у житті [6].

Яким чином цього досягти? Почати з найближчого – повага до особистості. Загалом, повага до особистості – як учня, так і педагога, до сьогодні не була на слуху, оскільки не вписувалась в статутне забезпечення навчання. Керманічем має стати власне педагог, котрий, демонструючи повагу до учнів, переконує тим самим, що він поважає сам себе. Агресія – то ознака нікчемності. Доброта – ознака сили. На жаль, попри міжнародні та внутрішньодержавні зобов’язання України, досі в школах на стіні не висить адаптований варіант Конвенції ООН про права дитини, а ставлення до дитини не до як особистості, а як до суто суб’єкта виховання у вузькому розумінні цього слова. Між тим, метою громадянської освіти в країні є сформувати особистість, якій притаманні демократична громадянська культура, усвідомлення взаємозв’язку між індивідуальною свободою, правами людини та її громадянською відповідальністю, готовність до компетентної участі у житті суспільства.

У травні минулого року було підписано стратегічний документ, який визначає духовну платформу формування нового вчителя для об’єднаної Європи XXI століття – “Педагогічна Конституція Європи”, що став логічним кроком на виконання рішень Форуму міністрів Європейських країн. У своїй доповіді Президент Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи Віктор Андрущенко озвучив ідейні засади Педагогічної Конституції Європи, котра, на його думку, є духовною платформою підготовки Нового вчителя. На глибоке переконання Ректора, вчитель, і перш за все вчитель, повинен стати основним провідником гуманістичних цінностей вищого зразка. Головним у його діяльності сьогодні є не тільки залучення учнів до певної суми знань, або формування їх життєвих позицій, а й плекання цінностей, які забезпечують мирне, демократичне, безпечне і комфортне майбутнє для всіх і для кожного [2, с. 35].

І насамкінець, хотілося б звернути увагу на такий момент. В системі українських духовних цінностей завжди було дбайливе ставлення до старших. Не лише повага, але й шана. Сучасні деформації торкнулись й цього постулату, і долаючи їх, в системі освіти варто пам’ятати – нинішній студент не такий, як був десять років тому. Студентство та школярство завжди вирізнялось особливим прагненням справедливості, особливою чутливістю до фальші, котра може звучати з вуст блискучого фахівця. Але якщо раніше студент відчуваючи неправду, мовчки сприймав таку як об’єктивну даність, то наразі він не бажає її чути. І педагоги, котрі завжди були совістю нації, повинні розуміти – сучасний студент шанує того педагога, в якого слова, озвучені на лекції не розходяться з повсякденними справами безвідносно того, в якій галузі науки той є фахівцем.

Використана література:

1. Андрущенко В. П. Вища освіта в контексті глобалізації // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності : збірник наукових праць. – Випуск 9 / відп. ред. М. М. Бровко, О. Г. Шутюв. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2002. – 263 с.
2. Андрущенко В. П. Проблема формування нового вчителя для об’єднаної Європи XXI століття // Європейські педагогічні студії / Асоціація ректорів педагогічних університетів Європи ; ред. кол. В. П. Андрущенко (голова) [та ін.]. – Вип. 1-2. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 256 с.
3. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України № 1392 від 23 листопада [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>
4. Сковорода Г. С. Повне зібрання творів : у 2 т. – Т. 1. – К. : Наукова думка, 1973. – 532 с.
5. Ушинский К. Д. Педагогические сочинения : в 6 т. – Т. 1: О народности в общественном воспитании // Педагогика. – М., – 1988. – 416 с.
6. Шлемкевич М. Загублена українська душа. – К. : Фенікс, 1992. – 168 с.

УДК 32.019.5

Мелешенко Л. П.

ШЛЯХИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ВЧИТЕЛЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Вимоги сучасності, Національна доктрина розвитку освіти України у ХХ столітті, визначають завдання формування особистості педагога відповідно до потреб змін, що відбуваються в країні та світі. Адже саме особистісних характеристик залежить реалізація навчальних планів та якості освітніх послуг.

В Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, в Державній програмі “Вчитель” окремо наголошується на необхідності формування особистості вчителя відповідно до потреб сучасної практики, динамічних змін, що відбуваються в країні і світі. Цей процес потребує теоретичного забезпечення. Тому дослідження проблеми формування особистості сучасного вчителя є завданням невідкладним.

Виокремлення аспектів проблеми, що недостатньо вивчені. На сьогодні ще недостатньо досліджені аспекти основних шляхів формування особистості в епоху глобалізації та демократизації суспільства.

Завдання дослідження: 1) побудова моделі особистості “нового вчителя”, спроможного забезпечити особистісне становлення учня в постіндустріальну епоху; 2) як виховати у вчителя такі риси як толерантність, демократизм, розуміння учня і повага до нього, відкритість у спілкуванні та якими методиками, педагогічними прийомами скористатися для цього; 3) постають питання: яку роль і значення має відігравати вчитель і якими якостями має він володіти, щоби відповідати вимогам інформаційної революції?

Отже, виходячи з вищевказаного, можна сформулювати **мету** даного дослідження, а саме – розглянути основні шляхи формування особистості вчителя в нашій державі, а також місце і роль вчителя в освіті, його особистісних характеристик та якостей в контексті утвердження постіндустріального вектора суспільного поступу, глобалізації та розгортання інформаційної революції.

До проблем формування особистості сучасного педагога звертались такі вчені, як В. Андрущенко, С. Гончаренко, Л. Губерський, М. Євтух, І. Зязюн, В. Кремень, О. Савченко, О. Сердюк, В. Огнев'юк та інші. Але не зважаючи на праці цих вчених, проблема залишається актуальною та недостатньо дослідженою.

На початку XX століття у вітчизняній літературі намітилась тенденція створення національного ідеалу вчителя. Перед українським вчителем ставилися завдання знати історію, мову, культуру і традиції рідного народу, мати чітку громадянську позицію, працювати над пробудженням національної і політичної свідомості вихованців. Що стосується шляхів наближення вчителя до ідеалу, то основним із них тогочасна педагогічна думка вважала особисте самовдосконалення [3, с. 19-20]. У прагненні до ідеалу вчитель повинен бути: інтелігентом, науковцем; педагогом; технологом; організатором, а також вільно володіти педагогічною технологією і постійно працювати над її вдосконаленням.

Відповідно до основних характеристик суспільного ідеалу вчителя, перед сучасною вищою педагогічною освітою постають широкомасштабні завдання. Учитель сьогодні повинен бути професіоналом, володіти прийомами аналізу і самоконтролю, вміти педагогічно осмислити нові соціально-економічні умови виховання. Вимоги до вчителя з боку держави і суспільства полягають також у тому, щоб педагог своєю творчою діяльністю в процесі навчально-виховної роботи вмів проектувати розвиток особистості, чітко уявляв, яким повинен стати його учень як громадянин [3, с. 21].

Труднощі соціально-економічного розвитку, які долає Україна, наклали відбиток на образ вчителя. Система освіти вимагає належної державної підтримки в аспекті посилення кадрового потенціалу та поліпшення фінансування, гідної оплати праці педагогічних працівників, а також забезпечення навчальних закладів сучасними навчальними та інформаційними засобами, зміцнення їх матеріально-технічної бази. Внаслідок нинішніх негативних чинників спостерігається вплив висококваліфікованих педагогічних кадрів до інших сфер діяльності. Відчутною стає нестача вчителів. Через невисоку заробітну платню вчитель не завжди може придбати новітню методичну літературу, а це негативно впливає на якість викладання. З одного боку, держава висуває високі вимоги до педагогічної підготовки вчителя, рівня його зальної та професійної культури, а з іншого – не створило оптимальних умов для самовдосконалення педагога, всебічного розвитку майбутнього фахівця.

Демократизація освітньої діяльності вимагає адекватних змін і в роботі з підготовки керівних кадрів, пошуку і введення інноваційних підходів щодо формування нових педагогів [1, с. 31]. Сьогодні вчителю важко працювати: змінюються і розширюються його функції, ускладнюється роль, тому що школа з закритої системи перетворилася в складну, відкриту систему. Тому процес усвідомлення цього й адаптації вимагає часу і підготовки професійного висококваліфікованого фахівця як у сфері управління, так і в сфері конкретної області, в якій він працює. Але реальне положення справ полягає в тому, що більшість педагогічних вузів не готує своїх студентів до можливої управлінської діяльності. Зростання функціональних обов'язків викладача при відсутності належної навчально-технічної бази, достатнього фінансування; обставини незалежні від педагога, але такі, що заважають його діяльності, створюють дискомфорт у роботі. Тому потрібно шукати конкретні шляхи підготовки керівних кадрів, які б відповідали сучасним високим вимогам і могли б вирішувати завдання, визначені в законах України.

Україна стала незалежною державою, і тому в умовах розвитку демократії і ринкових відносин перед освітою висувається завдання адаптуватися до нових реалій. Важлива і відповідальна роль у цьому процесі належить вчителю. В Україні сформувались певні державні вимоги до підготовки вчителя. Водночас помітні застарілі підходи, що орієнтували вчителя на оволодіння знаннями та вміннями з окремих спеціальних дисциплін і далеко не завжди забезпечували його професійну готовність до цілісного навчання і виховання учнів, творчого ставлення до справи, самовдосконалення власної особистості [4, с. 112-113]. Педагогічна освіта дуже повільно переорієнтовується відповідно до вимог, продиктованих сучасними глобалізаційними процесами та інформаційною революцією. Тому освітня система потребує серйозної модернізації.

Суттєвих змін потрібно добитися також в демократизації освітньої політики: децентралізації системи освіти, підвищення самостійності університетів, мобільності викладачів і студентів, впровадження державно-громадського управління навчальним закладом. Потрібно належним чином вирішити проблему організації і управління навчально-виховним процесом в педагогічному університеті: вдосконалити ранню профорієнтацію випускників загальноосвітніх шкіл – майбутніх абітурієнтів педагогічних університетів, насамперед в контексті спрямування їх симпатій на вчительську професію. Особистість вчителя має відповідати потребам практики, вимогам часу, тим перспективам, які окреслюються в процесі суспільної трансформації. Відповідь на вимоги часу якраз і визначає основні напрямки формування та розвитку особистісних характеристик сучасного вчителя. Серед них можна виокремити: а) розширення наукового світогляду вчителя; б) підвищення політичної та моральної культури; в) оновлення наукових знань; г) підвищення педагогічної майстерності тощо [4, с. 115].

В умовах модернізації суспільства одним з елементів соціальних перетворень в Україні має стати орієнтація на інформаційне суспільство як модель соціальної організації. На перший план виходять процеси самодетермінації, визначення власних ціннісних орієнтирів на підставі безпосередньої інтеріоризації культурних цінностей, які набувають характеру етичного виміру індивідуального і соціального буття.

Сучасний педагог повинен прагнути втілити в собі якості ідеального, постійно працювати над самовдосконаленням, спрямовувати свою навчальну діяльність у русло підвищення інтелектуального рівня нації, формувати нову генерацію свідомих громадян України. Саме такий вчитель відповідає нагальним суспільним запитам.

Використана література:

1. Формування особистості вчителя в сучасних умовах / В. Андрущенко, І. Табачек // Політ. менеджмент – 2005. – № 1. – С. 58-69.
2. Бичко А. К. Феномен української інтелігенції / А. К. Бичко. – Дрогобич, 1997.
3. Губерський Л., Андрущенко В. Культура. Идеология. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз / Л. Губерський, В. Андрущенко. – К., 2002.
4. Мороз О. Г., Сластьонін В. О., Філіпченко. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація / О. Г. Мороз, В. О. Сластьонін, Філіпченко. – К., 1997. – 167 с.

А н н о т а ц и я

В статье рассмотрены основные пути формирования личности учителя в нашем государстве, а также место и роль учителя в образовании, его личностных характеристик и качеств в контексте утверждения постиндустриального вектора общественного развития. Проанализированы требования государства к современному учителю и определены основные направления формирования и развития личностных характеристик украинского педагога.

Ключевые слова: учитель, личность, глобализация, демократизация образования.

A n n o t a t i o n

The article describes the main ways of forming the personality of the teacher in our state, and the place and role of teachers in education, his personal characteristics and qualities in the context of the approval of the vector postindustrial social development. Analyze the requirements of the state to the modern teacher and the main directions of the formation and development of personality characteristics Ukrainian teacher.

Keywords: teacher, identity, globalization, democratization of education.

УДК 316.663:32-027.21

Морозова О. О.

ІМІДЖ ЯК КАТЕГОРІЯ СИСТЕМОЛОГІЇ ПОЛІТИЧНОГО СВІТОСПРИЙНЯТТЯ

В сучасній політології можна виокремити щонайменше три основні підходи до визначення поняття політичного іміджу – онтологічний, антропологічний, ціннісний.

Представники онтологічного підходу (С. Голдмен, В. Бебик, Л. Невзлін) вважають, що політичний імідж не завжди повністю й адекватно відображає реальний об'єкт; він обов'язково повинен містити ознаки, за якими певний об'єкт ідентифікується і виокремлюється серед подібних; він володіє значною стійкістю і силою інерції; політичний імідж активно добудовується самими реципієнтами відповідно до їх власних психологічних особливостей.

Представники антропологічного підходу (О. Єгорова-Гантман, Дж. Скотт, П. Бірд, Е. Семпсон, Г. Почепцов, П. Гуревич, В. Шепель, Л. Браун, Є. Блажнов, Б. Красовський, І. Криксунова, Т. Чередниченко) політичний імідж співвідносять з різними персоніфікованими категоріями: "самопрезентація", "самопред'явлення", "управління враженням" тощо. Отже, тут акцентується увага на рольовому характері іміджу, який виявляється як публічне "Я" людини, як своєрідна маска, макіяж, що застосовується, аби в очах інших людей мати привабливий вигляд. Роль іміджмейкерів, які працюють над